

ЛІТЕРАТУРА

1. Сидор В.Д. Поняття і зміст земельних орендних правовідносин / В.Д. Сидор // Часопис Київського університету права. – 2009. – №3. – С. 230-234.
2. Земельне право: підручник / М.В. Шульга, Н.О. Багай, В.І. Гордєєв та ін; за ред. М.В. Шульги. Х.: Право, 2013. – 520 с.
3. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 р. (у ред. від 2 жовтня 2003 р.) № 1211-IV // ВВР України. – 2003. – № 10-11.
4. Семчик В.І. Земельне право України: підруч. для студ.юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 600 с.
5. Ільницька Н.В. Оренда як правова форма використання земель у сучасний період: поняття, особливості, юридична природа / Н. В. Ільницька // Право України. – 2000. – № 8. – С. 60-64.
6. Крестьянский вопрос. Хрестоматия либерально-консервативных воззрений зарубежных и российских авторов XVIII– XX вв. – М.: ФГОУ ВПО РГАУ– МСХА им. К.А. Тимирязева, 2008. – 612с.
7. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03. 2004р. N 220 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/220-2004-п>
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – С. 462.

М. Б. Червона,

студентка IV курсу

*Інституту прикладної математики та фундаментальних наук,
Національний університет «Львівська політехніка»*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Інформація відіграє надзвичайно важливу роль в сучасному суспільстві, що розвивається під впливом глобалізаційних процесів. В контексті інформаційної еволюції, право кожної людини на інформацію виступає як фундаментальне та основоположне, а вільний доступ до інформації – як його необхідна складова, яка закріплюється відповідними міжнародними конвенціями та офіційними документами. В теперішніх умовах, коли інформація є тим, без чого неможливе раціональне існування ні економіки, ні політики, дуже важливим є чітко та правильно розуміти яка інформація є доступною завжди, а на яку держава може накладати обмеження з метою запобігання негативних наслідків. Ці обмеження набувають різноманітних розмірів та ознак відповідно до практик країн в ході їх історичного розвитку.

Метою роботи є визначення основи, на якій базується право на доступ до публічної інформації, а також виокремлення та порівняння практик законодавчого закріплення такого права і обмежень на нього в різних країнах.

Стаття 34 Конституції України передбачає та гарантує право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір [5]. 1 жовтня 1995 року було ухвалено Йоганнесбурзькі принципи групою експертів у сфері міжнародного права,

національної безпеки і прав людини, скликаною Актикль XIX, яка є міжнародною організацією, що функціонує у сфері захисту права на свободу слова та свободу вираження поглядів. У преамбулі цих принципів чітко вказано, що свобода доступу до інформації відіграє надзвичайно важливу роль у демократичному суспільстві і має дуже важливе значення для його розвитку а також здійснення і інших прав і свобод людини [12]. Свобода доступу до інформації є основоположною свободою кожної людини, і її проблематиці, на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства, приділяється велика увага. Сучасні ринкові відносини не можуть існувати за умов відсутності повноцінного інформаційного середовища, без нових інформаційних технологій, а демократичні інститути і норми не є дієвими без інформаційної свободи.

Право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, що передбачене в статті 34 Конституції України, відповідає правам, сформульованим в статті 10 Європейської Конвенції з прав людини, яка, разом з тим, визначає, що здійснення такого права, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати обмеженням, встановленими законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду [1]. Ця стаття ЄКПЛ є основоположною і для інших документів. Наприклад, в статті 2 Конвенції про доступ до офіційних документів, як і в Рекомендації Rec (2002) 2 Комітету Міністрів державам-членам про доступ до офіційних документів, вказується, що держави-члени можуть обмежити право доступу до офіційних документів з метою обмеження, які мають бути чітко визначені в законодавстві, бути необхідними в демократичному суспільстві й пропорційними з метою захисту національної безпеки, оборони та міжнародних зв'язків; охорони громадського порядку; запобігання, розшуку та розслідування кримінальної діяльності; приватного життя та інших законних приватних інтересів; комерційних та інших економічних інтересів, як приватних, так і державних; рівності сторін у судовому провадженні; природи; інспекцій, контролю й нагляду з боку органів державної влади; державної економічної, монетарної та обмінної політики; конфіденційності обговорень усередині органу державної влади або ж між кількома органами державної влади під час внутрішнього процесу підготовки документа [6].

Один з Йоганненсбурзьких принципів говорить, що кожен має право на інформацію від владних структур, включно з інформацією, що стосується державної безпеки. Будь-які обмеження цього права під приводом національної безпеки не можуть запроваджуватися допоки уряд не доведе, що таке обмеження передбачене законом і є необхідним у демократичному суспільстві для захисту законних інтересів національної безпеки [12].

З вище вказаного постає питання щодо рамок обмеження доступу до інформації з метою дотримання основоположних прав і свобод людини. З цією метою організація Актикль XIX розробила Йоганненсбурзькі принципи, які встановлюють стандарти для правових режимів доступу до інформації. Зокрема принцип 4 вказує, що всі запити на інформацію повинні бути задоволені за ви-

ключенням тих випадків, коли державний орган зможе продемонструвати, що запитувана інформація підпадає під обмежений перелік виключень з принципу відкритості інформації. Відмова в наданні інформації може бути виправдана тоді і тільки тоді, коли державний орган зможе довести, що запитувана інформація відповідає в сукупності трьом необхідним критеріям, а саме:

- 1) інформація повинна бути пов'язана з законною метою, закріпленою в законі;
- 2) розкриття інформації загрожує нанесенням шкоди цій меті;
- 3) шкода нанесена цій меті має перевищувати суспільний інтерес в відкритті цієї інформації.

Таким чином, принцип Артикуль XIX вказує, що перелік законних цілей, які можуть виправдати відмову в доступі до інформації, має бути закріплений законом. Виключення мають бути чітко визначеними, щоб запобігти їх розширеному тлумаченню і включенню в них інформації, яка не наносить шкоди законним інтересам. [13]

На основі цих трьох критеріїв віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом і побудований трискладовий тест, передбачений законодавством України, а саме Законом «Про доступ до публічної інформації». За цим законом також не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно [4]. Дуже важливим, є позитивна оцінка Артикуль XIX українського Закону. Зокрема, на думку цієї організації, він встановлює, за певними винятками, презумпцію права на інформацію, послуговується широким визначенням державних органів, на які поширюється його дія, не вимагає наявності визнаного законом інтересу для того, щоб запитувачі могли отримати інформацію, передбачає слушний порядок отримання інформації й встановлює гарантії для осіб, що сигналізують про порушення. Водночас, за словами Артикуль XIX, закон не позбавлений і недоліків. Найпомітніший – заслабкий режим винятків із права на доступ через слабкість критерію можливої шкоди та заплутане визначення переважачих інтересів суспільства [7].

Варто згадати міжнародні організації «Access Info Europe» та «Centre for Law and Democracy», які аналізують законодавство країн щодо права на доступ до інформації та складають відповідно до проведеного аналізу Всесвітній рейтинг права на інформацію (Global Right to Information Rating) країн. Україна зі своїм Законом «Про доступ до публічної інформації» посідає 10 місце в цьому рейтингу, що свідчить про високу позитивну оцінку світової спільноти українського правового регулювання доступу до інформації як прогресивного, в той час, як більш демократично та економічно розвинуті країни займають далеко не перші, а то чи не останні позиції [11]. Це пов'язано передусім з тим, що часто країни з відносно розвиненим законодавством в силу свого традиційного характеру не адаптовані до модернізації та покращення права згідно з вимогами сучасності. Розглянемо декілька прикладів.

Німеччина знаходиться на 94 з 97-ми позицій RTI і є одною з небагатьох європейських країн, які не визнали в своїй конституції право на доступ до інформації як фундаментальне. Право на доступ до інформації в німецькому законодавстві майже не регулюється і не захищається. В законодавстві Німеччини щодо доступу до інформації взагалі відсутні будь-які аналоги трискладового тесту на віднесення інформації до такої, що носить закритий характер [9].

На відміну від Німеччини, Сербія, яка посідає 1-ше місце в рейтингу RTI, в своєму законодавстві містить закон щодо вільного доступу до суспільно важливої інформації [10]. Законодавство про доступ до інформації Сербії, як і українське, високо оцінюється з позиції визнання права на доступ до інформації, існування спеціальної презумпції на свободу інформації у всіх випадках, окрім вичерпного переліку винятків. Сербія у світовому рейтингу RTI вийшла на перше місце саме завдяки високій оцінці регулювання законодавством процесу запитування та оскаржування у сфері доступу до інформації, функціонування спеціальних наглядових органів, засобами забезпечення виконання закону, а також, в цілому, гармонійністю та відповідністю світовим стандартам законодавства про доступ до інформації.

Подібно до Німеччини, більшість розвинутих європейських країн не забезпечують належним чином на законодавчому рівні право доступу до публічної інформації на рівні міжнародних стандартів. Наприклад, держава-сусід України, Польща, знаходиться на 87 місці в рейтингу RTI, і в своєму законі щодо доступу до публічної інформації посилається на власний закон, що обмежує доступ до інформації, та визначає чіткий перелік тієї інформації, яка є відкритою, при цьому не опираючись на принципи Артикуль XIX [8].

Висновок. Право на доступ до інформації – основоположне право людини, забезпечення та гарантування якого є пріоритетним для держави. Разом з тим, міжнародне право, і, як наслідок, право окремих країн, передбачає існування певних обмежень, згідно з якими інформація перетворюється з відкритої на таку, яка носить закритий характер. Тим не менше, обмеження мають бути чітко визначені в законодавстві, бути необхідними в демократичному суспільстві й відповідати законодавчо закріпленій меті. В практиці багатьох країн існують критерії віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, зокрема, таку практику перейняла і Україна у вигляді трискладового тесту, який передбачений Законом «Про доступ до публічної інформації». Наявність такого закону в українській законодавчій базі – великий крок вперед до захисту права українців на доступ до інформації, а той факт, що Україна посідає високу позицію в світовому рейтингу прогресивності законодавства про доступ до інформації, означає що ми на правильному шляху до демократизації українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Европейская конвенция по правам человека (измененная и дополненная Протоколом № 11). – Strasbourg: Directorate General of Human Rights Council of Europe, 2001. – 60 с. – (Серия Европейских договоров).
2. Council of Europe Convention on Access to Official Documents (Adopted by the Committee of Ministers on 27 November 2008 at the 1042bis meeting of the Ministers' Deputies) [Елек-

- тронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1377737&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>. – Назва з екрану.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР).– 1996.– № 30.– ст. 141
 4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР).– 2011.–№ 32.– ст. 314
 5. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи [Електронний ресурс] / Демчук О.С. – 2012. – Режим доступу: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-12>. – Назва з екрану.
 6. Рекомендація Rec (2002) 2 Про доступ до офіційних документів [Електронний ресурс] / Рада Європи. – Режим доступу: URL: <http://www.coe.kiev.ua/docs/km/m%2895%294.htm>. – Назва з екрану.
 7. Article 19. Коментар щодо проекту Закону України «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс] / Article 19.– Лондон.– 2009. – Режим доступу: URL: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/analysis/ukraine-comment-information.pdf>. – Назва з екрану.
 8. ACT of 6 September, 2001 on access to public information [Електронний ресурс] // Journal of Laws. -2001. – Режим доступу: URL: <http://www.rti-rating.org/files/pdf/Poland.pdf>.– Назва з екрану.
 9. Federal Act Governing Access to Information held by the Federal Government (Freedom of Information Act) [Електронний ресурс] // Federal Law Gazette. -2005. – Режим доступу: URL: <http://www.rti-rating.org/files/pdf/Germany.pdf>.– Назва з екрану.
 10. Law on free access to information of public importance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.rti-rating.org/files/pdf/Serbia.pdf>.– Назва з екрану.
 11. Country Data [Електронний ресурс] // Global Right to Information Rating. – Режим доступу: URL: <http://www.rti-rating.org>.– Назва з екрану.
 12. The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information [Електронний ресурс] // Article XIX. – 1996. – Режим доступу: URL: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf>.– Назва з екрану.
 13. The public's right to know principles of freedom of information legislation [Електронний ресурс].– 1999. – Режим доступу: URL: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/righttoknow.pdf>. – Назва з екрану.

Є. О. Шевченко,
*студент IV курсу факультету міжнародних відносин
Інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ З КРАЇНАМИ АНТАНТИ

До блоку країн Антанти в ході Першої світової війни входили такі держави як Франція, Великобританія, Росія. Зважаючи на політичну ситуацію на українських землях Антантою було прийнято вважати лише дві країни: Францію та Великобританію, а Росія, яка також входила до цього блоку, була іншим вектором відносин. На початку Україну мало хвилювали справи протистояння двох блоків, адже вона вважалася суто об'єктом міжнародних відносин на той час.